

Veštačka inteligencija

Program radionice

Ime sesije

Vreme

Cilj sesije

Metoda rada

Resursi koji se koriste

Ulazak učesnika/ca

9:50 - 10:00

Opuštanje učesnika/ca, stvaranje atmosfere koja će doprineti interaktivnom radu

Tokom dolaska i prijave učesnika/ca možete puštati muziku sa laptopa, možda čak i pesmu sa relevantnom porukom. Ukoliko je moguće obezbediti neke grickalice/osveženje i dočekati svakog polaznika sa osmehom. Događaj je, što se trenera/kinja tiče već počeo.

Kompjuter, zvučnici, Internet. Ukoliko imate ppt na naslovnu stranu stavite neku zanimljivu sliku ili citat.

Uvod u agendu, upoznavanje

10:00 - 11:30

Upoznavanje, uvod u tematiku i proveravanje iskustva/znanja grupe o veštačkoj inteligenciji.

***Ukoliko učesnici/ce pokazuju više interesovanja/strahova u ovoj diskusiji, potrebno je imati to na umu kroz dalji rad.**

Deo I:

Predstavljanje treninga, projekta, plana rada, i trenera/kinja.

Upoznavanje sa učesnicima/cama treninga, diskusija o veštačkoj inteligenciji (AI) i njihovim očekivanjima.

[Primeri igrice za upoznavanje](#)

Nakon što se grupa upozna, upoznajte ih sa agendom treninga u naredna dva dana.

Deo II:

Mentimeter kviz i diskusija o pitanjima.

Pitanja za diskusiju:

1. Kakva su njihova očekivanja, šta žele da nauče o AI?
2. Šta je najzanimljivije što znaju o veštačkoj inteligenciji?
3. Šta je najstrašnije što znaju o veštačkoj inteligenciji?
4. Da li su koristili AI do sada? Za šta?

Deo III:

Za kraj upoznavanja postavite pravila.

Na primer (pravila, naravno, određuje trener/kinja):

1. Tu smo da učimo zajedno i jedni od drugih
2. Nemojte čekati da vas pitam(o) imate li pitanja, pitajte kad god vam nešto nije jasno
3. Nema vređanja – svako mora da se oseća bezbedno

11:30 - 11:45

PAUZA

Šta je veštačka inteligencija?

11:45 - 12:45

Predstavljanje osnovnih informacija o veštačkoj inteligenciji, gde se koristi, ko koristi, koji su benefiti i strahovi koje ljudi imaju.

Mantimetar kviz

Primeri pitanja:

1. Kako biste vi definisali šta je AI?

Veštačka inteligencija (AI) je tehnologija koja omogućava računarima da obavljaju zadatke koji su tradicionalno povezani sa ljudskom inteligencijom, odnosno omogućava mašinama da simuliraju ljudsko učenje, razumevanje, rešavanje problema, donošenje odluka, kreativnost i autonomiju.

Sistemi veštačke inteligencije su obučeni za ogromne količine informacija i uče da identifikuju obrasce u njima, kako bi izvršili zadatke kao što je razgovor poput čoveka.

2. Gde se koristi AI? Ko koristi AI?

Razgovarajte o njihovim odgovorima, i po potrebi ih proširite, na primer: AI tehnologije koristimo svakodnevno, pored ChatGPT, tu su na primer virtuelni asistenti poput Alekse kojima se upravlja glasom; AI pomaže Fejsbuku i Iksu da odluče koje objave na društvenim medijima da pokažu korisnicima; AI omogućava Amazonu da analizira kupovne navike kupaca kako bi preporučio buduće kupovine - a kompanija takođe koristi AI za suzbijanje lažnih recenzija.

3. Šta su potencijalne dobre stvari u vezi sa AI?

Razgovarajte o odgovorima kako sve AI može da pomogne, za šta sve oni koriste ChatGPT na primer – brže obavljanje zadataka, analiza velike količine podataka...

4. Koje su potencijalne loše stvari u vezi sa AI?

Razgovarajte o odgovorima, ali po potrebi proširite. Razgovarajte o tome kako AI prikuplja podatke (postojeće informacije dostupne na internetu), svi nedostaci koji tu postoje (npr. teorije zavere, predrasude, nezastupljenost određenih društvenih grupa)...

5. Koji su najčešći strahovi u vezi sa AI?

Da li će AI preuzeti ljudske poslove?
Razgovor o njihovim odgovorima

6. Koje su stvari koje AI neće moći da zameni?

Razgovor o njihovim odgovorima

Treneri/kinje treba da dopune odgovore na ova pitanja kroz svoju prezentaciju ili u razgovoru.

Projektor, laptop

Pripremiti link kviza unapred.

Ukoliko postoji PPT, staviti QR code ili link na slajd.

Ukoliko nema PPT, pripremljeni link podeliti preko mobilnog telefona.

Ukoliko ne može online, onda odstampati termine i definicije u nekoliko primeraka, iseckati materijal tako da dobiju listice sa terminima i listiće sa definicijama.

12:45 - 13:00

PAUZA

Perspektive tehnoloških promena kroz generacije

13:00 - 14:00

Cilj radionice je da približi mladima kako se perspektive o različitim stvarima u životu menjanju od generacije do generacije, sa fokusom na razumevanja straha i odbijanja koji se javlja u vezi sa veštačkom inteligencijom.

Radionica: Učesnici/ce su podeljeni u grupe po 4-5 osoba, u jednoj grupi. Svaka grupa dobija listu uverenja/ponašanja i diskutuju o postojanju razlika između stavova danas vs. njihovih roditelja vs. njihovih baka/deka. Učesnici/ce izaberu jednu osobu koja je predstavnik/ca. Ta osoba zapisuje teze sa diskusije grupe, za svako uverenje, i predstavlja to posle. Nakon sesije sledi debriefing i zaključci o različitim perspektivama u odnosu na životne dobi.

Papiri, hemijske, olovke

Lista uverenja/ponašanja:

1. Verovanje da su problemi sa mentalnim zdravljem sramota.
2. Verovanja o razvodu braka.
3. Ponašanje - Jedini način plaćanja je keš, odnosno gotovina.
4. Ponašanje - U svakoj kući postoji jedan telefon.
5. Verovanje u državne institucije.
6. Ponašanje - obavljanje posla podrazumeva odlazak iz kuće.
7. Ponašanje - plaćanje računa je moguće samo u pošti.
8. Verovanje da se kratkovidost ili drugi očni problemi ne mogu izlečiti.
9. Verovanje da se gubitak ekstremiteta ne može nadoknaditi.
10. Informacije su dostupne ako ih naučimo ili potražimo u enciklopediji.

Debriefing:

Osoba koja je zapisivala teze predstavlja zaključke svoje grupe, nakon čega treneri postavljaju pitanja grupama.

1. Da li je bilo nekih većih razlika oko stavova u grupi?
2. Od navedenih, koja stavka je po vama imala najveću promenu tokom vremena?
3. Zašto se uverenja i ponašanja menjaju?
4. Da li su neka uverenja i ponašanja lakše podložna promenama i da li su neka teža?
5. Da li promene tehnologije prate promene ljudi, ili se ljudi menjaju zbog promene tehnologije?

Zaključak:

Sa pojavom novih tehnologija, kod ljudi se prirodno javlja strah od nepoznatog, zato što nisu dovoljno informisani o toj materiji.

Svaka tehnološka revolucija donosi mnogo novina u različitim spektrima i potrebno je određeno vreme prilagođavanja na te novine.

Refleksija i sumiranje dana

14:00 - 14:30

Evaluacija sesija od strane učesnika/ca

Putem Mentimeter platforme:

1. Šta ste novo danas naučili?
2. Šta vam se svidelo danas i šta biste promenili za sutra?

Projektor, laptop, internet, učesnicima/ama su potrebni mobilni telefoni

DAN 2

Dobre strane veštačke inteligencije

10:00 - 11:30

Upoznavanje učesnika/ca sa primerima dobre prakse korišćenja veštačke inteligencije i praktična primena određenih AI alata.

Svaki trener/kinja može izabrati različite alate za ovu sesiju.

Sesija kreće sa diskusijom, gde treneri/kinje postavljaju pitanja učesnicima/cama o potencijalnim rešenjima određenih društvenih problema pomoću AI i pokretanje diskusije iz toga.

Započnite taj razgovor sledećim pitanjima:

1. Da imate pristup bilo kakvoj tehnologiji, koju bolest biste izlečili?
2. Da imate pristup bilo kakvoj tehnologiji, koji društveni problem biste rešili?

Nakon toga, obrađujemo praktične primera gde je veštačka inteligencija pomogla u nekim društvenim izazovima. Koristite svoje primere, a dodatne ideje su dostupne ovde: <https://blog.google/technology/ai/7-ways-google-is-using-ai-to-help-solve-societys-challenges/>
<https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2019/09/03/15-social-challenges-ai-could-help-solve/>

Glavni deo sesije se sastoji iz prezentacije određenih AI softvera i rad u grupama koje će testirati te softvere.

Prvi alat: Hate speech checker <https://hosam-51458.bubbleapps.io/version-test/> - ovaj alat pomaže u proveri da li u nekom delu teksta postoji govor mržnje. Učesnici/e mogu da izmisle primer i testiraju odgovor, a mogu i da otvore nekoliko tabloida ili društvenu mrežu koju najviše koriste i potraže primer koji će da testiraju. Alat analizira prisustvo govora mržnje u tekstu.

Drugi alat: Chat GPT – ovaj alat pomaže da dobijete odgovore, pronađete inspiraciju i budete produktivniji u svom radu. Besplatan je za upotrebu i jednostavan za korišćenje. Predložite učesnicima da testiraju odgovore koje im ChatGPT nudi na politička pitanja (ukoliko je grupa napredna) ili da sumira neki duži tekst i proverite koliko je dobro to uradio, da li su neke važne stvari izostale, da li je tekst ili deo teksta promenio smisao....

Projektor, laptop, internet, učesnicima/ama su potrebni mobilni telefoni

Treći alat: [Jasper AI](#) – pogodan za proveru i pisanje postova za društvene mreže; koristi se za poboljšanje naslova, privlačenje publike sa tzv. hook kvačicom i pisanje karusel postova za društvene mreže.
Učesnici/e mogu da simuliraju redakciju ili PR tim.

Četvrti alat: [Otter.ai](#) – pomaže u pravljenju beleški (sa sastanaka, sa predavanja i slično). Funkcioniše tako što napravi transkript, automatizovan rezime i ključne stvari koje su nastale tokom sastanka.
Učesnici/e mogu da simuliraju kratak sastanak i provere beleške koje je alat napravio.

Peti alat: [Canva's AI Art Generator](#) – Canva AI Art Generator omogućava da se za nekoliko sekundi čist tekst pretvori u vizualnu ilustraciju. Pomoću ovog besplatnog AI alata korisnici/e pronalazi/e sliku ili umetnost za svoje prezentacije, objave na društvenim mrežama...

Sličan alat je i <https://copilot.microsoft.com/> koji na osnovu tekstualnih instrukcija stvara vizualna rešenja. Takođe je besplatan.

Učesnici/e mogu da testiraju neke od ova dva alata i analiziraju rešenja. Može da se testira tako što će im se zadati neutralan zadatak koji uključuje reči **osoba... osoba sa invaliditetom...** i proveri kakva će rešenja biti (kog je roda osoba, koji je invaliditet ilustrovan...) a onda da se testira sa dosta preciznijim instrukcijama (**žena sa..., slabovida osoba...**).

Šesti alat: [AI or Not](#) – brza autentifikacija slika, video zapisa, glasa

Sličan alat je i [RealityDefender](#) – pogodan za otkrivanje sadržaja koji je napravljen uz pomoć veštačke inteligencije.

Za ovaj alat bilo bi dobro pripremiti primere i sugerisati učesnicima/ama koji sadržaj da provere (ukoliko im je to potrebno).

Primer koji može da se koristi u razgovoru na ovu temu:

https://www.instagram.com/p/Cwm4N3go1ep/?img_index=10

Još nekoliko alata koje možete uključiti u ovaj zadatak:

[MyEdit](#) – ovaj alat poseduje raznovrsne opcije za uređivanje slika i zvuka, jednostavan je za upotrebu i pogodan za početnike/ce i profesionalce/ke.

[Synthesia](#) – koristi se najviše za kreiranje video sadržaja sa AI avatarima – kao pomoć za ilustraciju tekstova i slično.

[BuzzSumo](#) – ovaj alat koristi AI za analizu popularnosti sadržaja na internetu i praćenje trendova u stvarnom vremenu. Može da se koristi za identifikovanje tema o kojima se najviše govori, kao i za pronalaženje relevantnih izvora i ideja za članke. Sem toga, koristan je jer omogućava uvid u to kako se određeni sadržaj deli na društvenim mrežama

Dajte učesnicima 20 minuta za zadatak i nakon toga svaka grupa prezentuje svoje nalaze/rezultate korišćenja AI.

Možete iskoristiti diskusiju da prezentujete još neke od alata koji nisu testirani.

Diskusija o odgovorima i pokazivanje dosadašnjih istraživanja koja su napredovala zbog postojanja veštačke inteligencije.

Videti primere ovde:

[AI Healthcare system](#)

[Virtual assistants & robots](#)

[AI improving education, climate change issues, security infrastructure](#)

11:30 - 11:45

PAUZA

Negativne strane veštačke inteligencije?

11:45 - 12:45

Upoznavanje učesnika/ca sa metodama sprečavanja upotrebe veštačke inteligencije u loše svrhe

Radionica: Učesnici/ce u grupama pišu negativna uverenja o upotrebi AI u različitim sferama kao što su edukacija, biznis, mladi.

Papiri, hemijske, olovke

Ove kategorije treba prilagoditi uzrasnoj grupi učesnika/ca. Svaka grupa dobija papir za zapisivanje, gde se nakon 10 minuta papiri rotiraju u sledeću grupu, kako bi svaka grupa prošla svaku temu i dopunila svoja uverenja.

Nakon toga svaka grupa predstavlja papir koji je kod njih i kreće diskusija o načinima prevencije loših ishoda prouzrokovanih upotrebom veštačke inteligencije.

Primer koji možete diskutovati a koji se tiče pristrasnosti odgovora koje ChatGPT nudi (ukoliko je grupa napredna, možete razgovarati i o tome zašto misle da su odgovori iz primera takvi, ukoliko je grupa početnička samo govorite o razlikama u odgovorima):

https://www.instagram.com/p/CylPr9Rtz4P/?img_index=1

Razgovarati o tome kako se ovaj izazov prevazilazi: kao što je opisano u ovom primeru testiranjem više odgovora, odgovora na različitim jezicima. Ovaj primer može da se iskoristi za razgovor o tome da AI generiše odgovore/rešenja na osnovu dostupnih informacija na internetu, sve postojeće predrasude i slično mogu biti reflektivane u odgovorima.

Važna je naša svest o nedostacima AI tehnologija kako bismo ih prevazišli.

Drugi primer koji reflektuje odsustvo određenih društvenih grupa iz javnog diskursa: https://www.instagram.com/p/CwXfBuNK0xV/?img_index=1
Iz ovog primera možemo da zaključimo da je društvena različitost, koja je manje reprezentovana u sadržajima koji su dostupni online, manje reprezentovana (ili sasvim odsutna) i u AI rešenjima.

Zato je, da bismo dobili što kvalitetnije rezultate, važno biti svestan nedostataka AI kako bi se oni prevazišli.

Razgovarati kako se prevazilazi: jasnijim instrukcijama (što podrazumeva našu svest u ovom slučaju o društvenoj različitosti)

Debriefing:

1. Za svaku od navedenih kategorija, šta bi bilo rešenje da se loš ishod spreči?
2. Kada pričamo o benefitima i rizicima koje AI nosi, šta mislite da je ključno da se desi kako bi se AI koristio pravilno?

Sumiranje i zaključci sesije:

- Potrebna je edukacija na ličnom i institucionalnom nivou
- Potrebna je regulacija zakonom

Više o tome vidi na:

<https://www.sharefoundation.info/sr/nova-ai-strategija-rizici-u-drugom-planu/>

- Potrebna je promena edukativnog sistema kako bi se prilagodio velikoj tehnološkoj promeni.

Za sve ovo, potrebna su ulaganja u resurse, obrazovanje, restrukturu.

12:45 - 13:00

PAUZA

Kako pravilno koristiti AI?

13:00 - 14:00

Upoznavanje učesnika sa metodama zaštite ličnih podataka i konstruktivno obrađivanje teme vršnjačkog i onlajn nasilja kroz studiju slučaja.

Cilj sesije je da učesnici/ce steknu kritičko razmišljanje i postanu svesni efekata digitalnog, psihološkog i vršnjačkog nasilja, kao i drugih oblika nasilja, kao i da nauče konkretne metode kako mogu da se zaštite.

Sesija kreće sa prezentacijom o mehanizmima zaštite i nastavlja se sa studijom slučaja koju učesnici/ce rešavaju. Učesnici/ce su podeljeni u 3 grupe i dobijaju ispisan primer vršnjačkog nasilja u srednjoj školi koji je proistekao korišćenjem AI alata.

Ideja za primer: https://www.instagram.com/p/C5Ym54aIQZj/?img_index=1

Njihov zadatak je da obrade slučaj kroz kreiranje reakcija određenih organa. Nakon predstavljanja studija slučaja, pričaćemo o primerima vršnjačkog nasilja i načinima da se ono spreči.

Konkretna pitanja:

1. Ko je žrtva ovog slučaja?
2. Kada je slučaj prijavljen, koji su po njima dalji koraci od strane:
 - a. Škole
 - b. Roditelja
 - c. Policije
 - d. Da li druge institucije treba da budu uključene u ovaj slučaj?

Učesnicima/ama dati 30 minuta za grupni rad. Nakon toga svaka grupa će predstaviti svoj rad. Debriefing se sastoji iz predstavljanju stvarnih primera.

Važno: Ovu sesiju treba izneti veoma pažljivo kako bi učesnici razumeli mere zaštite i reagovanja, ne razvijajući strah od upotrebe veštačke inteligencije.

Potrebno je naglasiti da je porast nasilja ustanovljen u Evropi, ali i u Srbiji od pojave AI i zatim koje su mere zaštite i prevencije koje oni kao učenici/ce sami mogu preduzeti.

Primeri za digitalno nasilje o kome može da se priča:

<https://www.sharefoundation.info/wp-content/uploads/Rodno-zasnovano-digitalno-nasilje-u-Srbiji.pdf>

Primer zloupotrebe AI tehnologija u Srbiji koji je pogodan za diskusiju o odgovornosti ali i izazovima u regulaciji AI:

https://www.instagram.com/p/CwSP5NGomuC/?img_index=1

Temu možete produbiti diskusijom o prepoznavanju i posledicama digitalnog nasilja:

<https://www.unicef.org/serbia/zaustavimo-digitalno-nasilje>

Prezentacija, papiri, olovke, projektor, laptop

Sumiranje evaluacija treninga

14:00 - 14:30

**Sumiranje obrađenih
informacija sa
učesnicima/ama.
Dobijanje povratne
informacije od učesnika/
ca o uspešnosti
treninga.**

U poslednjoj sesiji sledi sumiranje treninga:

1. Benefiti AI
2. Rizici AI
3. Stereotipi
4. Mere zaštite

Sumiranje se može odigrati kroz prezentaciju, ili kratak interaktivan kviz (e.g. Kahoot).

Trening će biti evaluiran od strane učesnika/ca kroz onlajn formular.
Planirajte vreme za evaluaciju.

Google-forma, mobilni
telefoni

Predlog je da se pripremi
PPT i/ili Kahoot kviz

 mladi.org.rs [mladi_medijskapismenost](https://www.instagram.com/mladi_medijskapismenost)